

## ȘTAMPILE DE BRESLE DIN IAȘI

I. KARA

Ștampilele de breslă pot contribui la o mai bună cunoaștere a activității și istoriei acestor unități economice. Iată de ce considerăm oportună publicarea ștampilelor de mai jos, care figurează pe un proces-verbal de alegere a comitetului comunității evreilor din Iași, datat la 14 ianuarie 1863. Iată și textul acestuia, scris cu literere latine.

„PROCES-VERBAL. Noi subscriși staroști și breslași a tuturor Corporațiilor Israilite din Iași adunându-ne astăzi în pretorul Epitropici Comunii spre a decide și pentru astădată întinderea puterii ce am încredințat D-lor Delegați, ce le-am ales la 24 Dechemvrie anului înecat 1862. Deci declarăm și prin aceasta că imputernicim pe D-lor Mihel Irjovici, Iancu Leiba Vaiser, B. Ștarțfeld, M. Glasbergu, Șmelca Golden-tal, Haim Goldenberg, Haim Marcu, Daniel Ițic Silberman, Iosel Her-ținbergiu, M. I. Vainștein, Ițicu Moșcovici, I. V. Gold, Copel Horn. D. S. Țucerman, M. Holzman, I. Tișler, M. Șpaer, Aviță sâ n Iosip, S. Goldenbergu, Frosim Ber Bercovici, ce după a lor socotință să alege Admi-nistratori pentru capitalie și școale, de a ave ce mai serioasă priveghere ca zise stabilamente să fie bine căutate și îngrijite, ca să se realizeze scopul ce au domnit la formare lor, de a lua în tot anul sama de la ad-ministratori ziselor stabilamente, a creia venituri pentru întreținerea lor impuind taxa asupra obiecte, ce vor socoti de cuviință și, în sffrșit, de a reprezenta Comuna la toate necesitățile înainte tuturor instanțelor, afară numai la o întâmplare neprevăzută D-lor delegați, vor convoca pe staroștele tuturor corporațiilor, precum și din ei doi breslași spre consultațiune și hotărîre cu consimțementul lor. 1863, Ghenaru 14<sup>a</sup>. Cu adăogire că nici o taxă pe carne nu să va pute pune fără consimțimen-tul Starostiilor.

\*

Comunitatea ieșeană este atestată în veacul XVI prin prezența unui rabin pe la 1580<sup>1</sup>. Un document din 1622 privea breasla evreilor ieșeni<sup>2</sup>. Gh. Ghibănescu relatează în câteva rânduri că a avut în mână un hrisov domnesc din 1666 privind numita breaslă<sup>3</sup>. În afara rosturilor de cult, breasla avea și un caracter fiscal prin ea se strîngeau birurile populației evreiești. De asemenea, avea preocupări legate de învățămînt, asistență socială, și de viață economică. Deși Regulamentul organic a desființat monopolul breslelor de toate categoriile, totuși comunitățile mozaice și-au continuat funcțiile lor de caracter fiscal și administrativ<sup>4</sup>.

Bresle ale meșteșugarilor evrei din Iași existau și în secolul XVIII<sup>5</sup> și s-au dezvoltat și în perioada Unirii. Ele participau activ la viața obștească.

Ștampilele breslelor oglindesc și un anumit nivel cultural și artistic. Dintre cele 23 bresle meșteșugărești și negustorești, care iau parte activă la alegerea comitetului comunității mozaice, numai patru nu au pus ștampile: baali, zarafi, tapițeri, și una neprecizată. Unele ștampile sînt indescifrabile.

Să trecem la descrierea ștampilelor, nu în ordinea în care s-au aplicat pe procesul-verbal, care e întîmplătoare, ci în ordinea alfabetică a denumirilor:

1. **Alămari și cortelari.** Ștampilă ovală verticală 40 x 35 mm. Inscriptie în relief, cu litere chirilice „Pecetea Breasla Alămarilor și Kortelarilor 1859“. În cîmpul central, un sfeșnic flancat în stînga de un arbust, iar în dreapta de o umbrelă. Alături semnăturile starostilor, în ebraică, cu greșeli ortografice: Iaakov Zeev ben Moșe, Gherșon...

2. **Bodnari.** Ștampilă rotundă, D = 28 mm. Inscriptie săpată în jurul marginii exterioare „Starosti (?) bodnarilor“. În cîmp, un butoi, deasupra lui, un compas; în mijloc data 1860. Sub butoi inscriptie ebraică indescifrabilă. Alături semnăturile ebraice ale starostilor: Moșe ben Dov, Iaakov ben Iosef.

3. **Casapi evrei.** Ștampilă rotundă în relief D = 34 mm, incipție în chirilică, în jurul marginii exterioare: „Staroste breasla casapilor evreiești“. În cîmp, un topor, dedesupt numele „M. Rozenștein“. Sub nume „Eșii“, sub el „186“. Alături semnături cu litere ebraice a lui „Moșe Rozinștein“, și alta a colegului său „Iehoșua Aaron Hekir“.

4. **Crîsmari.** Ștampilă rotundă cu litere chirilice în relief. D = 30 mm. Inscriptie între două cercuri lineare: „Isnaful circiumarilor capitaliei Iassi“. În cîmp, un butoi surmontat de viță de vie. În lături, data 1851. Alături semnează cu litere ebraice, ca de altfel toți ceilalți delegați, Șimon Zand și Hoișie Bercovici.

5. **Croitori.** Ștampilă dreptunghiulară, orizontală, 14 x 40 mm, cu text în litere chirilice: „Isip sin Moșkovici/starosti de croitori“. În dreapta semnătura: „Iosef ben Moșe, startoste“.

Să nu ne mire ștampila personală în locul celei a breslei. Cu cîteva veacuri mai înainte unii „județi“ ai orașelor foloseau ștampila lor personală pe acte orășenești <sup>6</sup>.

6. **Hamurari și sahidăcari.** Ștampilă ovală orizontală, 42 x 38 mm. Textul în relief, în chirilică, între două ovale liniare „P. breasla hamurari și sadikar din kapitalie Iașii“. În cîmp, o șea, flancată de data „1860“. În dreapta semnătura „Ioil Kuten Zatler“.

7. **Harabagii.** Ștampilă rotundă în relief, D = 33 mm. Între două cercuri liniare : „Marku staristă di haribagiului“, dedesubtu data „1860“ ; semnează alături „Mordehai ben David“.

8. **Lăutari.** Ștampilă rotundă, D = 22 mm. Inscripția săpată, litere de mină, în jurul marginii exterioare „Breasla muzicanților, 1860...“. În cîmp, o vioară, înconjurată de semne, eventual litere arabe. În dreapta semnătura „Șmuel Fidler“. (Șmil scripcarul I. K.).

9. **Pălării.** Ștampilă ovală orizontală, 34 x 29 mm. Inscripția între două ovale liniare duble : „Fișil starosti din breasla polorierilor“. În cîmp, o pălărie peste data „1860“. Semnează : „Fișil ben Mordehai și Burăh Kapelitsnic“ (pălărier — I. K.).

10. **Pantofari.** Ștampilă rotundă, D = 25 mm. Inscripție săpată în alfabet mixt, în jurul marginii exterioare „STAROSTE brasla pantofarilor din Eșii“. În cîmp, majuscule latine „I B“, sub ele în ebraică „Hevra Sandler“. Inițialele par a fi ale starostelui, care semnează „Iaakov ben Zișe Dov“. (DOV = Ursu — Ber — I. K.). Între inițiale, o gheată.

11. **Precupeți.** Ștampilă rotundă, D = 32 mm. Inscripția în relief între două cercuri duble liniare : „Starosti din breasla de precupeți din Eșii“. În cîmp, inițialele chirilice „M. G.“ sub ea data „1861“ iar dedesubt „Eșii“. În dreapta semnătura „M. Goldenberg“.

12. **Stoleri.** Ștampilă rotundă, D = 32 mm. Între două cercuri duble liniare inscripția în chirilică „Aron staroste din breasla stoleriu“. În cîmp, un ferăstrău culcat, sub el, cu litere ebraice, inscripția „Aharon ben Menahem Mendel...“

13. **Șepcari și cușmari.** Ștampilă rotundă, D = 23 mm. Inscripția între două cercuri liniare „Isnaful șepcarilor și cușmarilor“ în litere chirilice săpate. În cîmp, o căciulă, sub ea inițialele latine. „I. P.“. În dreapta ștampilei semnăturile delegaților „Iosef Ianculovici și Kalman ben Meir“.

14. **Telali.** Ștampilă rotundă, D = 25 mm. Inscripție săpată, în alfabet de tranziție, în jurul cercului exterior : „STAROSTE de telali (Eșii)“. În cîmp, cu literere ebraice de mină „David Moșe“. În dreapta ștampilei semnături David Moșe și Nahum Șmulevici.

15. **Zugravi.** Ștampilă rotundă cu chirilice în relief, D = 25 mm. Inscripția între două cercuri liniare „P. Stărostii breslii zugravilor din Eșii“. În cîmp, vertical, scară în mijlocul căreia se încrucișează o pensulă și un compas. Sub ele data 1861. Alături semnează Moșe Vaisenberg și David ben Biniamin.

16. Se descifrează ștampila, probabil a **Kitarilor** (brutari — I. K.). D = 35 mm. În câmp un horn vălurit, delegații semnînd : Aren Zeev (ARON LUPU — I. K.), Eliahu Sitren (Țitron ?) Abraham Bukureșter.

17. Altă ștampilă indescifrabilă are inscripția și figurile simbolice săpate pe fond de fum ; semnăturile alăturate sună astfel Biniamin ben Gavriel și Țvi Arie ben Hună.

18. Ștampilă ovală, 14 x 16 mm, cu inscripția în litere ebraice de mînă „Biniamin ben Kopil“ ca și semnătura alăturată ei. În câmp un cerb alergînd. Nu se specifică al cărei bresle este staroste semnatarul.

Au semnat fără ștampilă și fără indicarea breslei Idel Vaidenfeld și Așer Zeilig ben Țvi Iehuda.

În aceeași situație se află și semnatarii Moșe ben Moșe și Șmuel ben Avram Iehuda. În schimb breasla bacalilor, care nu aplică ștampilă, e reprezentată prin semnătura ebraică : „Iaakov ben Meir Z(eev ?), stariste fin bacalis“.

Pentru tapițeri semnează, fără ștampilă, „Nisin staroste di tabli-țir“. Pentru zarafi, fără ștampilă, seamnează David Hirș Halfon și Iakov ben Moșe Nahman.

Mai semnează fără indicarea breslei un „Nută staroste“.

Alegerea comitetului comunității prin 23 staroști de bresle (și 22 fruntași ai obștii) s-a decis la 6 martie 1855<sup>7</sup> și se pare că a fost practică de atunci și pînă după Cuza Vodă.

Semnalam totodată că studiarea ștampilelor de orașe, țirguri și sate din dosarul holerei din 1848 ar aduce în circuitul științific un valoros material documentar păstrat în arhive.

## NOTE

1 M. A. Halevy, în **Comunitățile evreilor din Iași și București**, București, 1931, p. 32.

2 *Ibidem*.

3 Gh. Ghibănescu, în *Ioan Neculce*, Iași, fasc. 1, 1921, p. 12.

4. I. Kara, în *Bleter far gesczichte*, Varșovia, vol. 12, 1960, p. 153—168.

5 Idem, în *Yive-Bleter*, New York, vol. 45, 1975, p. 84—96.

6 S. Virtosu, în *Introducere, DIR*, II, București, 1956, p. 458.

7 Arh.St.Iași, fond *Secretariatul de Stat al Moldovei*, no. 1715/1850, ff. 163—166.